

Katedra farmaceutickej analýzy a nukleárnej farmácie

VYHLÁŠKA : ANALYTICKÁ CHÉMIA I.

letný semester, ak. r. 2021/2022

PRAKTICKÉ CVIČENIA Z PREDMETU ANALYTICKÁ CHÉMIA I.

Praktické cvičenia z predmetu Analytická chémia I. (ACH I.) pre poslucháčov I. ročníka magisterského štúdia sa konajú podľa rozvrhu na letný semester ak. roka 2021/2022 v laboratóriu katedry č. 230. Z dôvodu obmedzení vyplývajúcich z protiepidemiologických opatrení budú v rámci cvičenia študenti rozdelení na polovicu a jednotlivé cvičenia budú prebiehať hybridnou formou, a to systémom „párny a nepárny týždeň“ – 1 týždeň prezenčne + 1 týždeň dištančne. Rozdelenie študentov prebehne na prvom cvičení.

Harmonogram jednotlivých cvičení je uvedený v Prílohe 1.

Na začiatku každého cvičenia sa **písomne a ústne preverí teoretická príprava študentov**. Cvičenie sa umožní absolvovať len tým študentom, ktorí preukážu, že problematiku daného cvičenia teoreticky ovládajú.

Pri nedostatočnej teoretickej príprave v rámci tohto preskúšania študent opúšťa cvičenie bez možnosti náhrady.

V prípade 4 takto neabsolvovaných cvičení nemôže študent pokračovať v praktických cvičeniach a musí si zapísať predmet v ďalšom akademickom roku.

Pri neúčasti na cvičení ospravedlnenej na základe lekárskeho potvrdenia (**študent je povinný oznámiť svoju neprítomnosť vyučujúcemu do 3 dní**) docvičí študent podľa osobného dohovoru s vedúcim učiteľom cvičení (max. 1/4 celkového rozsahu výučby predmetu).

Podmienky pre priebežné hodnotenie a pre úspešné absolvovanie praktických cvičení z predmetu Analytická chémia I.

Podmienkou uznania praktického cvičenia je splnenie zadanej úlohy na **dostatočný počet bodov – minimálne 60 %** z možných **10 bodov** (100 %).

- preverenie pripravenosti študenta na cvičenie uskutočnené písomnou i ústnou formou na začiatku každého cvičenia – **max. 4body** (40 %) za cvičenie
- splnenie zadanej praktickej úlohy, odovzdaný protokol - (protokol z absolvovaného cvičenia odovzdá študent pri prezencii nasledujúceho cvičenia a je podmienkou nástupu do cvičenia) – **max. 6 bodov** (60 %) za cvičenie

Ak študent získa menej ako 60 % (tj. menej ako 6 bodov) z možných 100 % (10 bodov) je hodnotený klasifikáciou nevyhovel, cvičenie neopakuje. V prípade 4 takýchto výsledkov nebude však môcť pokračovať v ďalšej výučbe a musí si predmet zapísať do vyššieho ročníka.

Na úspešné absolvovanie praktických cvičení z predmetu Analytická chémia I. je potrebné získať minimálne 60 % zo súčtu maximálneho počtu bodov za jednotlivé cvičenia – (max. 10 bodov za cvičenie x počet odučených týždňov podľa Vyhlášky pre predmet Analytická chémia I.).

Študent je povinný uhradiť všetky škôdy spôsobené katedre v priebehu cvičenia (rozbité sklo, prístroje, poškodené váhy...).

Na cvičenia **je potrebné** priniesť si pracovný plášť, poznámkový zošit, chemické tabuľky, kalkulačky a nasledujúce skriptá:

A. Pikulíková a kol.: *Laboratórne cvičenia z analytickej chémie I.* Chemická analýza.

Bratislava, UK 1999 (resp. 2007).

P. Křenek: *Analýza organických látok*, Bratislava, UK 1997 (2007).

Konzultačné hodiny si dohodnú študenti s učiteľmi na cvičeniach. Konzultácie budú poskytované iba v priebehu semestra. V skúškovom období konzultácie poskytované nebudú!

V Bratislave 4.2.2022

prof. RNDr. Peter Mikuš, PhD.
vedúci katedry

PRÍLOHA 1:

Zadanie jednotlivých úloh na praktické cvičenia z predmetu Analytická chémia I.

Kvalitatívna chemická analýza

14.02. – 18.02.2022

Organizácia cvičenia, školenie OBP a PO. Pracovná technika a postupy v kvalitatívnej anorganickej analýze.

21.02. – 25.02.2022 + 28.02. – 04.03.2022

Anorganická analýza. Skupinové a selektívne reakcie kationtov: NH_4^+ , Ag^+ , Pb^{2+} , Cu^{2+} , Hg^{2+} , Fe^{2+} , Fe^{3+} , Ni^{2+} , dôkaz v neznámych vzorkách. Postup pri analýze vzoriek obsahujúcich ióny alkalických zemín (Ba^{2+} , Ca^{2+} a Mg^{2+}) a ióny Al^{3+} a Zn^{2+} , dôkaz v neznámych vzorkách.

07.03. – 11.03.2022 + 14.03. – 18.03.2022

Skupinové a selektívne reakcie aniónov: SO_4^{2-} , CO_3^{2-} , NO_3^- , NO_2^- , PO_4^{3-} , AsO_3^{3-} , Cl^- , I^- , Br^- , dôkaz v neznámych vzorkách. Postup pri analýze kationtov a aniónov vedľa seba, dôkaz v neznámych vzorkách.

21.03. – 25.03.2022 + 28.03. – 01.04.2022

Organická analýza. Analýza látok s kyslíkatou funkčnou skupinou. Analýza látok s dusíkatou funkčnou skupinou. Triedy rozpustnosti, dôkaz funkčnej skupiny

Kvantitatívna chemická analýza

04.04. – 08.04.2022 + 11.04. – 15.04.2022

Komplexometrické stanovenia – Chelatometria: Príprava odmerného roztoku chelatonu 3, jeho štandardizácia na primárny štandard $\text{Pb}(\text{NO}_3)_2$, stanovenie vzorky s dvomi iónmi vedľa seba (Bi^{3+} a Zn^{2+}).

18.04. – 22.04.2022 + 25.04. – 29.04.2022

Oxidačno-redukčné stanovenia – Jodometria: Príprava odmerného roztoku tiosíranu disodného, stanovenie jeho presnej koncentrácie na primárny štandard jodičnan draselný, stanovenie individuálnej zadanej vzorky obsahujúcej: Cu^{2+} , $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$, CrO_4^{2-} .

02.05. – 06.05.2022 + 09.05. – 13.05.2022

Vážková analýza – Gravimetria: Laboratórna technika vo vážkovej analýze. Úvod do gravimetrie. Gravimetrické stanovenie Ca^{2+} .

Prednášky z predmetu Analytická chémia I.

pondelok 11:10 – 12:50, Aula/MS Teams (v závislosti od protiepidemiologických opatrení)

14.02.2022 Analytická chémia: predmet, metódy a ich členenie, základné pojmy. Postavenie analytickej chémie vo farmácii. Kvalitatívna chemická analýza.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

21.02.2022 Skupinové reakcie katiónov. Selektívne a špecifické reakcie katiónov. Skupinové a selektívne reakcie aniónov. Reakcie organických skúmadiel.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

28.02.2022 Výber analytickej metódy a postupy pri analýze anorganických a organických látok.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

07.03.2022 Organická analýza – základné princípy, základné pojmy. Postup pri analýze neznámej organickej látky. Organická analýza – triedy rozpustnosti, elementárna analýza.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

14.03.2022 Dôkazy organických látok s kyslíkatou funkčnou skupinou. Dôkazy organických látok s dusíkatou funkčnou skupinou.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

21.03.2022 Metódy identifikácie organických látok. Chemické metódy kvantitatívnej analýzy organických látok. Kvantitatívna chemická analýza – základné pojmy.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

28.03.2022 Stanovenia založené na tvorbe komplexov. Základné rozdelenie metód, titračné skúmadlo, titračná krivka, indikátory, aplikácia. Chelatometria, merkurimetria.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

04.04.2022 Stanovenia založené na protolytických reakciách. Základné rozdelenie metód, titračné skúmadlo, titračná krivka, indikátory, aplikácia. Acidobázické stanovenia vo vode - alkalimetria, acidimetria, acidobázické stanovenia v nevodných rozpúšťadlách.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

11.04.2022 Stanovenia založené na oxidačno – redukčných reakciách. Základné rozdelenie metód, titračné skúmadlo, titračná krivka, indikátory, aplikácia. Jodometria, dichromatometria, manganometria, bromometria.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

25.04.2022 Stanovenia založené na tvorbe málo rozpustných zlúčenín. Základné rozdelenie metód, titračné skúmadlo, titračná krivka, indikátory, aplikácia. Argentometria.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

02.05.2022 Vážková analýza. Základný postup v gravimetrii, požiadavky na zrážanie, vážková analýza za použitia anorganických a organických skúmadiel, zrážanie z homogenného prostredia.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

09.05.2022 Vyhodnotenie v kvantitatívnej chemickej analýze.

Mgr. Michal Hanko, PhD.

V Bratislave 4.2.2022

prof. RNDr. Peter Mikuš, PhD.
vedúci katedry

Skúška z predmetu Analytická chémia I.

Pred konaním skúšky z predmetu Analytická chémia I. je potrebné splniť požiadavky úspešného absolvovania praktických cvičení predmetu Analytická chémia I.

Skúška z predmetu Analytická chémia I. sa realizuje písomnou formou. Tematické okruhy otázok sú uvedené v Prílohe 2. Pre úspešné absolvovanie skúšky je potrebné získať minimálne 60 % možných bodov.

Študentovi, ktorý získa z písomného testu skúšky minimálne 60% z možných bodov, budú k celkovému hodnoteniu skúšky na 1. termíne pripočítané prémiové body, získané podľa úspešnosti absolvovania praktických cvičení.

Výsledok skúšky sa hodnotí klasifikačnou stupnicou A – Fx.

Prémiové body za úspešné absolvovanie praktických cvičení

100 – 96 % - 5 bodov

95 – 91 % - 4 body

90 – 86 % - 3 body

85 – 81 % - 2 body

80 – 75 % - 1 bod

V Bratislave 4.2.2022

prof. RNDr. Peter Mikuš, PhD.

vedúci katedry

PRÍLOHA 2:

Tematické okruhy otázok ku skúške z predmetu Analytická chémia I. pre letný semester ak. r. 2021/2022

Chemická analýza

Analytická chémia: podstata, význam vo farmácii, rozdelenie (účel, metódy, množstvo analyzovanej zložky).

Postup pri analýze: odber vzorky a úprava vzorky, prevedenie do roztoku (mineralizácii), protokol o analýze.

Požiadavky na analytickú reakciu: citlivosť a selektivita analytickej reakcie, čistota chemických skúmadiel.

Kvalitatívna chemická analýza

Analýza anorganických látok

Všeobecný postup anorganickej kvalitatívnej analýzy, uskutočnenie dôkazu.

Organické skúmadlá v anorganickej kvalitatívnej analýze, funkčné analytické skupiny.

Protolytické reakcie, využitie v analytickej chémii.

Oxidačno-redukčné reakcie, využitie v analytickej chémii.

Komplexotvorné reakcie, využitie v analytickej chémii.

Zrážacie reakcie, využitie v analytickej chémii.

Skupinové a selektívne reakcie katiónov.

Skupinové a selektívne reakcie aniónov.

Potláčanie rušivých zložiek pri chemických dôkazoch katiónov a aniónov.

Analýza organických látok

Identifikácia organických látok, výber metódy, separácia chemického individua, metódy charakterizácie a identifikácie.

Príprava vzorky organickej látky na analýzu. Orientačné skúšky metódy separácie zmesí, určenie základných fyzikálnych konštánt.

Dôkaz C, H, O, N, S a halogénov v organických látkach.

Súčasné metódy stanovenia C, H, O, N, S a halogénov v organických látkach.

Klasifikácia organických látok podľa výsledkov testov rozpustnosti v rámci charakterizácie organickej látky.

Identifikačné metódy v analýze organických látok – prehľad metód.

Derivatizácia, význam a využitie v analytickej chémii.

Funkčná analýza – dôkaz uhľovodíkov, halogénzlúčenín, aktívneho vodíka, sulfónových kyselín.

Funkčná analýza – dôkaz alkoholov.

Funkčná analýza – dôkaz fenolov.

Funkčná analýza – aldehydov a ketónov.

Funkčná analýza – dôkaz karboxylových kyselín, esterov, amidov, anhydridov.

Funkčná analýza – dôkaz amínov, nitro- a nitrózozlúčenín.

Chemické metódy kvantitatívnej analýzy organických látok (gravimetria a odmerná analýza).

Kvantitatívna chemická analýza

Odmerná analýza – volumetria

Podstata, klasifikácia metód, postup, význam a využitie z hľadiska farmácie.

Titrácia, spôsoby realizácie, vyhodnotenie.

Roztoky v odmernej analýze, ich štandardizácia, chemikálie a odmerné sklo.

Indikácia bodu ekvivalencie, chemické indikátory, ich vlastnosti a rozdelenie.

Titračné krivky, voľba indikátorov.

Odmerné stanovenia - princíp metódy, odmerné roztoky, primárne štandardy, indikácia bodu ekvivalencie, stanovenie látky:

acidobázické stanovenia - acidimetria, alkalimetria, titrácie v nevodných prostrediach

oxidačno-redukčné stanovenia - manganometria, jodometria, bromometria, dichromatometria

komplexometrické stanovenia – chelatometria, merkurimetria

zrážacie stanovenia - argentometria

Vážková analýza – gravimetria

Podstata, všeobecný postup, základné gravimetrické operácie, vyhodnotenie gravimetrického stanovenia, výhody – nevýhody v porovnaní s odmernou a inštrumentálnou analýzou, význam a uplatnenie vo farmácii.

Gravimetrické stanovenie katiónov a aniónov.

Uplatnenie organických zrážacích skúmadiel vo vážkovej analýze.

Literatúra pre teoretickú prípravu

J. Majer a kol.: *Analytická chémia pre farmaceutov*. Martin, Osveta 1989. – **dostupné online**

A. Pikulíková a kol.: *Laboratórne cvičenia z analytickej chémie I*. Chemická analýza.

Bratislava, UK 1999 (resp.2007). – **dostupné online**

P. Křenek: *Analýza organických látok*, Bratislava, UK 1997 (2007).

P. Mikuš, V. Mikušová: *Chemical analysis qualitative and quantitative, Laboratory practices and seminars of analytical chemistry*, UK, Bratislava, 2011.

V Bratislave 4.2.2022

prof. RNDr. Peter Mikuš, PhD.

vedúci katedry